This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

868
E6

UC-NRLF

$B 58 316

YC 48077

Digitized by Google

THE LIBRARY
OF
THE UNIVERSITY
OF CALIFORNIA

PRESENTED BY
PROF. CHARLES A. KOFOID AND
MRS. PRUDENCE W. KOFOID

Digitized by Google

C

NATAL

EN

20

NIEUW-GELDERLAND

EN DE VOORUITZIGTEN DER KOLONISATIE ALDAAR,

DOOR

W. K. Ente,

OPZIGTER BIJ DE KULTUUR.

ARNHEM,
H. A. TJEENK WILLINK.

1862.

Digitized by Google

8322-102

Digitized by Google

NATAL

EN

NIEUW-GELDERLAND.

Digitized by Google

Digitized by Google

NATAL

EN

NIEUW-GELDERLAND

EN DE VOORUITZIGTEN DER KOLONISATIE ALDAAR;

DOOR

W. H. Ente,

OPZIGTER BIJ DE KULTUUR.

ARNHEM,
H. A. TJEENK WILLINK.

1861.

Digitized by Google

Digitized by Google

DT 868
E6

Wanneer deze bladen in ruimeren kring zullen gelezen worden, dan waarvoor zij oorspronkelijk bestemd waren, dan geschiedt dit op aandrang en door bezorging van mijnen vriend, den Wel-Eerw. Heer H. H. M. Horst, *pred. te Angerlo, met wien ik, sedert mijn vertrek uit het Vaderland, eene onafgebrokene briefwisseling hield. Het was op zijn verzoek, dat ik van den tijd, dien ik te besteden heb aan het opzigt der cultuur op de* Landbouw-Kolonie Nieuw-Gelderland, *eenige vrije oogenblikken zoude toewijden aan eene meer geregelde beschrijving van het land, het volk en de zeden, in wier midden de nieuwe volkplanting wordt*

M305601
Digitized by Google

gevestigd, dan dit pleegt te geschieden in gewonen briefstijl. Volgaarne aan dit verzoek voldoende, heb ik getrouw trachten terug te geven wat eigen aanschouwing, ervaring en raadpleging der minst betwijfelbare bronnen mij aanboden. Gedurende een vierjarig verblijf in deze oorden, onder de vaderlijke zorg en leiding van den Directeur der Kolonie, den Heer T. COLENBRANDER, *en in weerwil van de ontberingen, welke aan eene vestiging als de onze noodwendig verbonden is, klom mijne ingenomenheid bestendig met een land, door de natuur zoo rijk bevoorregt, en met eene onderneming, die op te goede grondslagen gevestigd is, om bij mijne landgenooten te vergeefs te mogen wachten op belangstelling en medewerking. Zij mag dit verwachten, omdat zij voor velen de schoonste gelegenheid aanbiedt, om hunne kapitalen op eene voordeelige wijze te plaatsen; voor emigranten, bij mislukking van andere ondernemingen, eene hoopvolle toekomst opent, waar het woord mag gelden: „komt en ziet!" en voor de nijverheid en den handel, die gewigtige bronnen voor onze volkswelvaart,*

Digitized by Google

eenen nieuwen uitweg oplevert. Wie het oog vestigt op Afrika's zuidhoek, en wel voornamelijk op het havenland van d'Urban, wie de onlangs gedecreteerde uitdieping van die schoone haven en den in aanleg zijnden spoorweg in aanmerking neemt, hij kan niet ontkennen, dat bij eene zoo gunstige vegetatie van tropische en Europesche gewassen, als hier bestaat, voor kultuur en handel, voor nijverheid en krachtsontwikkeling, eene gelegenheid wordt aangeboden, welke door Nederlanders niet mag worden voorbij gezien. Wie de geschiedenis raadpleegt, en van de vroegste tijden tot op het tegenwoordige het Hollandsch element zich krachtig ziet ontwikkelen, van de Tafelbaai af tot aan gene zijde van het Drakengebergte, hij moet erkennen, dat deze kusten door de Voorzienigheid schijnen aangewezen te zijn, om ons volk een gewigtig aandeel te laten nemen in de beschaving van die landstreken. Niemand althans kan ontkennen, dat eene neërzetting tusschen onze oud-Hollandsche stamverwanten in het Kaapland en de Vrijstaten der Vaal- en Oranje-rivieren, de gereedste punten van aanknooping voor het

Digitized by Google

volkenverkeer zal opleveren. Wenschte ik zelf tot die schoone taak mijne geringe krachten in te spannen, en er mijn leven aan toe te wijden, ik hoop niet minder, dat velen, en inzonderheid dezulken onder mijne landgenooten, die door stoffelijken en zedelijken invloed meer vermogen, mijne ingenomenheid mogen deelen, en door hunne medewerking onze pogingen steunen. Dit zou voorzeker het schoonste loon zijn, hetwelk met de uitgave van deze populaire beschrijving, voor welke eersteling ik de bescheidene toegevendheid der lezers inroep, kan beoogd worden door

DEN SCHRIJVER.

Digitized by Google

DE BAAI VAN NATAL EN D'URBAN.

De baai of haven van Natal is aan de zuidoostzijde begrensd door eene heuvelenrij, welke met digt boschgewas is begroeid en de Bluff genoemd wordt. Op het in zee vooruitstekende gedeelte van dezen heuvel is nog slechts een vlaggestok geplaatst tot sein der schepen, doch men hoopt, dat die eerlang door een vuurtoren zal worden vervangen. De noord- en westzijde der baai is mede grootendeels door houtgewas omzoomd, ofschoon minder hoog liggende; slechts de noordwestzijde is geheel open, en daar vloeit het water tot aan d'Urban. Ten oosten heeft de baai gemeenschap met den Indischen Oceaan, ofschoon tot heden die ingang in de haven zeer gebrekkig is geweest, uithoofde van de baar of bank, welke zich voor dien ingang bevindt, zoodat slechts kleine en niet diep gaande schepen kunnen binnenkomen; 10 à 12 voet water staat gewoonlijk op de baar.

Sedert lang was men er op bedacht, om dit struikelblok voor de toekomstige grootheid van Natal weg te ruimen. Van onderscheidene kanten was het nut er van aangetoond. De kolommen van de *Mercury*, ons voornaamste weekblad, waren schier telken reize opgevuld met artikelen over de haven; dan óf gebrek aan fondsen, óf de weinige sympathie van het Koloniale Gouvernement, óf de geringe bevolking, of wat ook, verhinderden tot nu

Digitized by Google

toe de verbetering, totdat eindelijk het Koloniale Gouvernement zich de belangen van de jeugdige kolonie aantrok, en na eene reis van onzen Gouverneur SCOTT naar Engeland, gelukte het Zijne Exc., eene negotiatie van *ƒ* 165,000 te sluiten, en tevens de noodige schikkingen te maken voor het groote plan, dat na zes jaren zal verwezenlijkt zijn. Eerstdaags zal men een begin maken met de werkzaamheden. De mond der haven is eng, maar de baai zelve verbreedt zich langzamerhand en vormt een verrukkelijk schoon meer van nagenoeg 2 uren gaans lengte en omstreeks ¾ à 1 uur breedte. Kalm en effen is het water op hare oppervlakte, geheel en al gevrijwaard voor de woeste golven van den Oceaan. Terwijl eene onstuimige zee, beukend en stampend, doch te vergeefs, hare krachten tegen de vooruitstekende rotsen der Bluff verspilt, gevoelt de zeereiziger en schepeling zich hier als in Abrahams schoot. Een gevoel, dat niet te beschrijven is, grijpt hem aan, het is alsof hij in het Paradijs is aangeland.

Vier jaren zijn verloopen, sedert den dag, dat ik voor het eerst die haven zag en er inzeilde; maar nog even levendig, als ware het gisteren gebeurd, staat mij dit voor den geest. Zie, die eeuwig schoone groene heuvelen in de onmiddelijke nabijheid, en verder in het verschiet die wit gepleisterde huisjes met hunne tuinen, als achter het lommer der boomen verscholen; die meer Oostersche plantengroei, die wiegelende bootjes op het kalme water, hoe vervulden zij mij met eene innerlijke vreugde; zij spraken mij lagchend toe en schenen mij de woorden te bevestigen, die ik een weinig te voren gelezen had, dat God zeide tot ISAÄK, bij zijne reis naar Egypte: „Ik zal met u zijn en u zegenen.” Zij zijn mij een prikkel geweest bij al mijn werk, en met schier bijgeloovig

Digitized by Google

vertrouwen heb ik er aan vastgehouden, als stellig op hare vervulling rekenende, en ze op mij zelven toepassende.

Minder aangenaam is het eerste gezigt der Kaffers, die men, onmiddelijk bij de aankomst, nagenoeg geheel naakt, opmerkt. Het is waar, men bewondert hunnen flinken en forschen ligchaamsbouw en de welgemaaktheid hunner ledematen; maar toch, die naakte leden, die zwarte kleur, ik geloof, dat ze zelfs den moedigste op het eerste gezigt niet geheel zonder vrees doen zijn.

Van de punt, zijnde de aanlegplaats der booten, die de passagiers en goederen van de schepen aan wal brengen, heeft men nog 2 Engelsche mijlen af te leggen, vóór men aan d'Urban komt. Deze weg was zeer zandig en lastig, en het getal trekvee in d'Urban gering, uithoofde van het slechte weiland en water in de nabijheid, zoodat de kooplieden en winkeliers groote moeite hadden om hunne goederen naar de plaats vervoerd te krijgen. Dit bezwaar is nu echter geheel en al opgeheven, doordien er thans een spoorweg van de punt tot d'Urban bestaat; iets waarop eene zoo jeugdige kolonie als Natal teregt trotsch mag zijn, daar deze de eerste spoorweg in Zuid-Afrika is, en men heeft grond om te hopen, dat die na eenige jaren langs de kust zal verlengd worden, en alzoo een van de grootste bezwaren van Natal, het transport, zal opheffen.

De stad d'Urban, tellende tusschen de 3 en 4000 inwoners, is ruim en groot aangelegd en nog niet ouder dan 12 jaar. Het spreekt van zelf, dat eene plaats van eenen zoo jeugdigen leeftijd nog niet met eene Europesche stad kan wedijveren. Even als in vele dorpen, zijn de huizen meestal op eenigen afstand van elkander gebouwd, sommige met tuintjes er voor en andere niet; eenige van hout, andere van steen of ijzer; groote en kleine, fraaije

Digitized by Google

en geringe gebouwen, allen door elkander, doch meestal met veranda's voorzien, om de brandende zonnestralen af te keeren. De straten zijn breed en nog ongeplaveid, zoodat men dikwijls tot aan de enkels in het mulle zand zakt. Dit mulle zand, met de ingeslotene ligging der plaats, vergroot de hitte buitengemeen, zoodat dan ook d'Urban veelal voor de heetste plaats der kolonie gehouden wordt.

De vooruitgang der stad is zeer in het oog loopend. Het verschil tusschen nu en voor 4 jaar, toen ik haar het eerst zag, is aanmerkelijk. Verscheidene flinke gebouwen zijn er reeds opgerigt en hun getal neemt dagelijks toe. Als de eenige havenplaats van Natal en voor een groot gedeelte ook van de republieken, kan het niet anders, of zij moet vooruitgaan, en ik geloof, dat, eer een ander tiental jaren zal verloopen zijn, zij met de voornaamste handelsteden der wereld zal kunnen wedijveren. Maandelijks komen honderden emigranten aan, die, wel is waar, zich meestal in de binnenlanden vestigen, doch altijd genoodzaakt zijn om eenigen tijd in d'Urban te vertoeven, alvorens zij gelegenheid hebben om zich elders te vestigen, en zij de noodige schikkingen voor het transport van hunne personen en goederen gemaakt hebben. Emigranten, welke plan hebben om zich in het binnenland te vestigen, zou ik aanraden, om zoo kort mogelijk in de stad te vertoeven, want het is er zeer duur, en de kwade praktijk van vele winzuchtigen is er niet zelden op uit, om den armen emigrant uit te kleeden. De inwoners zijn meestal handeldrijvende en neringdoende. Het wemelt er van logementen, of, zoo als die hier genoemd worden, hôtels en winkels. In de eerstgenoemde worden de bocalen gedurig gevuld en even spoedig weder geledigd. Ik geloof, dat er geene plaats op de wereld is, waar meer gedronken

Digitized by Google

wordt, en de Engelschen hebben, met al hunne matigheids- en afschaffings-genootschappen, dien kanker, ook aan hun volksbestaan, nog niet kunnen uitroeijen.

De gewone sterke dranken der Engelschen zijn, behalve hunne zware bieren en koppige Kaapsche wijnen, jenever, brandewijn of rum, doch altijd met water gemengd, een zoogenaamd grogje. Zonderling zijn de gesprekken, die onder het gebruik van een zoodanig grogje gehouden worden. De Natallers zijn gewoon, zich als zeer gewigtig te beschouwen. Men vindt in een hôtel allerhande soorten van menschen verzameld, en elk meent de wijsheid in pacht te hebben. Hoort men suikerplanters, elk hunner is vast en zeker overtuigd, dat hij den grond op de beste wijze bewerkt; de akker van den een brengt nog al meer op, dan die van den ander; ieder meent, dat hij de beste fabriek heeft en de geschiktste methode van behandeling, zoodat hij dan ook de meeste en beste suiker van zijnen akker haalt. Hoort men anderen, die hebben weêr andere produkten uitgedacht, die zeker en gewis enorme voordeelen zullen opleveren. Hoort men eindelijk jagers en zoogenaamde zulu-traders, handelaars in het Zoelo-land, dan meent men de Arabische nachtvertellingen te hooren, zoo zonderling en romanesk zijn hunne ontmoetingen geweest. Eindelijk is de politiek een onderwerp, dat door niemand onaangeroerd gelaten wordt; de een gispt, de ander roemt, schoon het getal der eerste verreweg het grootste is.

De groote vraagstukken van den dag zijn: werkkracht, kapitaal, middelen van vervoer, bruggen, wegen, havens, enz., en het bestuur der inboorlingen. Publieke vergaderingen, waarin men deze of dergelijke aangelegenheden behandelt, worden gedurig gehouden; en men is verwonderd, hoe

Digitized by Google

een in andere opzigten soms zoo weinig ontwikkelde ambachtsman, een smid, een metselaar of timmerman, zijne ideeën zoo flink en in gepaste taal weet voor te stellen.

Het lezen van couranten en dagbladen wordt ook niet verzuimd; zij zijn opgevuld met politieke beschouwingen, en het getal schrijvers in die dagbladen is zeer groot. Eene andere kenmerkende bijzonderheid zijn de wedstrijden en weddingschappen. Harddraverijen te paard, alsmede wedstrijden op het billard, schaak- en dambord, enz., hebben gedurig plaats, en dat soms voor en om aanzienlijke sommen tusschen de partijen onderling, en voor nog grooter bedrag wordt gewed, wie de winner zal zijn. Zonderlinge weddingschappen worden er gedaan, b.v. wanneer de mailboot zal aankomen of vertrekken; of men regen zal krijgen of niet; en men rekent het een punt van eer, ze getrouw na te komen.

Pracht en weelde of ijdelheid zijn onder de vrouwen zeer algemeen. Dochters en vrouwen van de geringste ambachtslieden zijn als dames van den eersten rang gekleed en gekapt, dikwijls geheel in zijde, en ofschoon de mannen minder ijdel zijn, hebben die een ander gebrek, door zich namelijk een air te geven, alsof ze personen van groot gewigt waren, die in Engeland (at home) met de aanzienlijksten in connectie staan, en onder de notabelsten behoord hebben, ofschoon de meesten, als ik, geen stuiver medegebragt hebben.

Publieke gebouwen van belang vindt men er nog niet; uitgezonderd eenige kerken, waaronder de Episcopale en de Wesleyaansche de voornaamste zijn, benevens eene kaserne even buiten de plaats, en een nu aan te leggen gebouw voor eene vrijmetselaars-loge.

Rijtuigen worden nog weinig gebruikt; het vele zand

Digitized by Google

in de straten maakt zulks ook lastig. Zooveel te meer ziet men echter heeren en dames te paard, alsook den zoo beroemden Zuid-Afrikaanschen ossenwagen, met 12 tot 16 ossen er voor gespannen, die grootendeels in bedwang gehouden en bestuurd worden door eene twintig voet lange zweep. Soms ziet men bij d'Urban wel 50 dergelijke wagens, om de ingevoerde goederen landwaarts te transporteren en de produkten voor uitvoer af te leveren; en geen wonder, als zijnde dit tot heden het eenige middel van vervoer voor het binnenland. Het geschreeuw der bij den wagen behoorende Kaffers, en de omslag met al die ossen, veroorzaken niet zelden eene groote drukte en bedrijvigheid.

Van de landzijde is d'Urban door eene heuvelenrij omringd, welke op een afstand van 1 tot 2 Eng. mijlen het dal insluit, waarin de stad gebouwd is. Deze heuvels zijn geheel en al met boschgewas begroeid, en de rijkste en aanzienlijkste bewoners der stad beginnen daar hunne buitenverblijven op te rigten. Het is te voorzien, dat, eer een tiental jaren zal verloopen zijn, het er wemelen zal van buitenplaatsen; het schoone gezigt op de stad en de zee van de eene zijde, en op de hooger landwaarts inliggende bergen aan de andere zijde; het lommer der boomen, en de koele, frissche zeewinden, die men hier met volle teugen inademt, maken deze streek, de Beréa genaamd, tot een waar lustoord.

Aan den voet der Beréa is ook de Botanische tuin, goed voorzien met tropische planten en bloemen, en van waar men een schoon uitzigt heeft op de stad en de baai. Daar wordt jaarlijks op nieuwjaarsdag de tentoonstelling gehouden van inlandsche produkten; drie prijzen worden er uitgeloofd, bestaande in prachtig gewerkte zilveren bekers, welke eene waarde hebben van £ 14 elk. Een

Digitized by Google

beker wordt toegekend voor de beste suiker, een voor de koffij, en een voor een of ander produkt, welks nuttigheid en belang voor de kolonie het naast aan de eerstgenoemde produkten komt; dit jaar werd die beker toegekend aan den tabak, gegroeid en bewerkt op Nieuw-Gelderland. De tentoonstelling wordt besloten met een publieken maaltijd, waarop het niet ontbreekt aan toasten op de bekroonden, op het welzijn en den bloei van Natal, enz., en de gewone welbespraaktheid der Engelschen en hunne gave van in het publiek over publieke zaken te spreken, brengt hier menig punt ter behandeling, dat de aandacht wel waardig is van alle Natallers.

DE UMGENI.

In eene noordelijke, of liever noordoostelijke rigting langs de kust, van d'Urban voortreizende door eene lage en moerassige vlakte, bereikt men, op ongeveer 4 Eng, mijlen van de stad, de Umgeni, eene der grootste rivieren van Natal. Even als alle rivieren van Natal, is zij eene kustrivier, die eene lengte zal hebben van 25 of 30 uren, en op een uur afstand van de monding eene breedte van ongeveer ¼ uur, doch is, als al de andere rivieren hier, onbevaarbaar. De oorzaken hiervan zijn de doorgaande lage waterstand, die niet meer bedraagt dan twee voet, en de voor elke rivier gevonden wordende zandbank of baar, welke op dezelfde wijze gevormd wordt, als over het algemeen de delta's voor bijna alle rivieren, zoo in Europa als elders, en welke hier nog des te eerder en sterker ontstaan, uithoofde van de grootere helling van den grond, en de langs de kusten heerschende stroomingen

Digitized by Google

in de zee. Men zegt nogtans, dat met groote kosten, door het uitbrengen van steenen hoofden aan beide oevers der rivier in zee, waardoor het medegevoerd wordende zand, enz. verder in de diepte wordt gebragt, de mondingen der rivieren in havenplaatsen zouden kunnen herschapen worden.

Zoo als gezegd is, is de gewone waterstand der Umgeni niet meer dan twee voet, en op vele plaatsen vindt men drooge plekken, zoodat er eene menigte van zandbanken en eilanden in gevonden worden, waarom en waarlangs het water in geulen wegvloeit; maar in den regentijd, na hevige regens en onweders, zwellen de rivieren in korten tijd geducht, zoodat er dan dikwijls meer dan 10—12, ja soms zelfs 15 à 20 voet water staat; en het is vooral de Umgeni, die na zulk een vloed een schrikverwekkend, doch tevens zeer majestueusch gezigt oplevert. Met eene verbazende snelheid rolt de dan trotsche stroom voort, klotst tegen de oevers met een reusachtig geweld, neemt boomen, brokken gronds en zelfs groote steenen in zijne vaart mede, verbreedt zijne bedding, of neemt soms wel eens een anderen uitweg naar zee.

Gij kunt denken, dat het in zulk een tijd gevaarlijk is, de rivier over te trekken; welk gevaar nog vergroot wordt door de menigte alligators en krokodillen, welke men er dan in aantreft; bijna geen jaar gaat er dan ook voorbij, waarin niet eenige menschen hun leven verliezen bij het overtrekken der rivieren bij hoogen waterstand, vooral over de Umgeni, behalve het verlies van ossen, ja soms van wagens en al. Men heeft, wel is waar, eene boot over de Umgeni, maar deze is alleen geschikt om personen over te voeren. Reist men te paard, dan zadelt men het paard af, gaat zelf in de boot zitten, en houdt

Digitized by Google

het paard bij den teugel of een riem vast, en zoo zwemt het dan achter de boot aan.

Dat het gemis van bruggen bij zulk een waterstand niet alleen lastig is, maar ook zeer nadeelig voor den handel en den landbouw, valt gemakkelijk te begrijpen, en het gebeurt niet zelden, dat een ossenwagen 3, 4, ja zelfs tot 10 dagen bij de rivier moet wachten, alvorens zij zooverre gedaald is, dat men haar kan doorwaden, en dan geschiedt zulks zelfs nog niet altijd zonder levensgevaar. Het kwik of drijfzand, dat men gewoonlijk na een vloed in menigte in de rivieren langs de kust aantreft, vermeerdert bovendien de moeijelijkheid. Soms is men genoodzaakt om den wagen midden in de rivier te lossen, en eerst het goed per schuit naar de overzijde te brengen, om vervolgens den ledigen wagen met meer gemak weer uit dat kwikzand los te krijgen.

Dit jaar gebeurde het, dat een wagen, beladen met een ijzeren ketel voor eene suikerfabriek, 14 dagen in de rivier vast zat. Men heeft dan ook al vele pogingen aangewend om eene brug over de Umgeni te verkrijgen, doch tot heden is zulks nog niet gelukt. In eene jonge kolonie als Natal heeft men zooveel ten uitvoer te brengen en zijn de middelen dikwijls zoo gering, dat men veel geduld moet oefenen. Het is ongetwijfeld, dat dergelijke bezwaren, als het gemis van bruggen en wegen, met den tijd verdwijnen, doch de eerste settlers dragen er den last van en moeten er niet zelden zwaar voor boeten. Met den vloed van April van het jaar 1856, voerde de Umgeni zooveel water met zich, dat een gedeelte er van zich door de baai of haven van Natal ontlastte, in plaats van door haren gewonen uitweg regelregt naar zee. Gelukkig duurde zulks maar korten tijd, anders zoude de geheele

Digitized by Google

baai verzand en de stad welligt weggespoeld zijn. Over dit laatste, het wegspoelen der stad, verkeeren velen somtijds in geene geringe ongerustheid. Het is namelijk zeer waarschijnlijk, dat de Umgeni vroeger hare uitwatering niet, gelijk nu, regelregt in zee had, maar door de baai of haven van Natal, in welk laatste geval d'Urban op de oude bedding gebouwd is. Voor dit gevoelen pleit zoowel de ligging der heuvels van de rivier tot de baai, als de gesteldheid van den grond, zoo in d'Urban als op den weg naar de rivier, als zijnde laag en op vele plaatsen moerassig en zwammig. Nu vreest men, dat op den een of anderen tijd bij een hoogen vloed de monding der rivier, door afvoer van zand en andere voorwerpen, zal verstopt worden, of dat het water niet spoedig genoeg door andere oorzaken zal kunnen wegvloeijen, de rivier hare oude bedding zal opzoeken en alzoo de stad d'Urban ten prijs der golven geven. Men is dan ook ernstig bedacht, hare monding te verzekeren, en alle beletselen voor het geregeld wegvloeijen van het water weg te ruimen.

Langs de kust zijn de boorden der rivieren meer vlak en effen, althans minder rotsachtig; maar eenige mijlen binnenslands vindt men groote rotsen, welke dikwijls loodregt tot boven de rivier zich uitstrekken; vooral is het aan de oevers der Umgeni, eenige mijlen landwaarts in, waar men een woest, maar tevens trotsch gezigt heeft van overhangende steenmassa's, soms eenige honderde voeten hoog, door geen menschelijken voet bijna te betreden, echte verblijfplaatsen van apen en ander wild gedierte. De doorgangplaatsen, hier gewoonlijk *driften* genoemd, zijn op deze hoogte der rivier minder met drijfzand opgevuld, maar daarom niet minder gevaarlijk, dewijl het water, over steenen vloeijende en

Digitized by Google

tusschen rotsen bekneld, eene verbazende snelheid heeft, en bij hooge vloeden dikwijls wagens en al in zijne vaart medesleept. Daar vindt men dan ook een tal van watervallen, waarvan sommige eenige honderde voeten hoog zijn. Persoonlijk met deze streek niet bekend, kan ik er moeijelijk over uitweiden.

NOORDZIJDE DER UMGENI. HET BOSCH.

Aan de noordzijde der Umgeni wordt het oog terstond geboeid door suikervelden. Golvend suikerriet, ter lengte van 12 tot 14 voet, bedekt den rijken grond van de Umgeni-vlakte; terwijl het schilderachtig in de verte tegen de hellingen der heuvels naast groen boschgewas prijkt. De suikerfabrieken, met hare hooge schoorsteenen, ontwaart men op eenigen meerderen afstand. De rookkolommen bewijzen, dat menschelijke vlijt en industrie ook hier de plaats vervangen van barbaarschheid; dan, spoedig verdwijnt dit panorama uit het oog van den reiziger; de eerstvolgende heuvel brengt hem in een digt woud, dat als een smalle strook langs het grootste gedeelte der zeekust zich uitstrekt. Ter lengte van ongeveer 3 uren loopt de weg door dit bosch, dat slechts schaars met groote boomen voorzien is, maar des te meer met kreupelhout en klimop, en zoo digt begroeid, dat het schier eene onmogelijkheid is voor een menschelijk wezen, er in door te dringen. Men zegt, dat de olifanten in vroegeren tijd hier een regelmatig pad door hadden, dat nu herschapen is in een rijweg. In vroegere jaren hebben ongetwijfeld eene groote menigte wilde en verscheurende dieren hier hun verblijf gehad, en ofschoon nu en dan eens een ver-

Digitized by Google

dwaalde leeuw mogt te voorschijn treden, en men enkele panters mogt ontwaren, bestaat er volstrekt geen gevaar meer, het door te reizen. Nogtans is het gemakkelijk te begrijpen, dat een pas aangekomen Europeaan er zich minder op zijn gemak gevoelt, en schichtig omziet bij het minste geritsel, dat hij in de struiken meent te ontwaren. Dan, gewoonte is eene tweede natuur; eenige jaren verblijf in het land beneemt alle vrees; de schrikbeelden van verscheurende dieren verdwijnen, en men reist even gerust en veilig als in Europa, zelfs bij nacht. Somtijds ontmoet men eenige apen en wilde bokken, welke den reiziger evenwel meer vermaken dan afschrikken, alsmede prachtig gekleurde vogels, die vrolijk van tak tot tak springen. Ingesloten regts en links door bosch, waarin men schaars eene opening kan ontwaren, beroofd van den frisschen zeewind, en op den lossen en zandigen grond langzaam voorttrekkende, bezwijkt de arme reiziger op een heeten, zonnigen dag schier door dorst en hitte, en reikhalzend ziet hij uit, of hij het einde nog niet bereikt heeft. Dat bosch, dat hem eerst zoo schoon voorkwam, dat maagdelijke woud, dat hem bij het binnentreden als met een instinktmatigen eerbied vervulde, waarin hij een tempel van Wodan meende te aanschouwen, begint hem nu te vervelen; hij verwenscht het en denkt dat het geen einde heeft, want telkens misleidt hem zijn oog; eene eenigzins grootere ruimte of kleine vlakte houdt hij voor het einde van het bosch; dan, helaas! zij is slechts de ingang van een nieuw en onafzienbaar gedeelte. Hij is op het punt van zijne reis te staken, ziende nog zulk een digt en ondoordringbaar gedeelte; dan, eenig geruisch of menschelijke stemmen doen hem verder gaan, en eer hij er aan gedacht heeft, staat hij aan den ingang van eene

Digitized by Google

opene vlakte. Eene wit gepleisterde kapel, juist aan het einde van het bosch, verwijt hem zijn murmureren; een hôtel, een eindje verder, vergoedt hem rijkelijk het geledene ongemak; hij lescht zijn dorst, verkwikt zich met spijs, en vleit zich met zijne brandende cigaar regt nonchalant op de sofa neder.

UMLHANGE. VERULAM.

Schoon is het gezigt, dat aan de noord- en oostzijde van het bosch zich aan het oog van den reiziger vertoont; voor hem verrijzen groene heuvelen met eene zee van gras bedekt, en als een boomgaard hier en daar met groepen van mimosa of Arabische gomboomen, als waren ze er geplant, versierd. In de verte ontdekt hij de hoogere bergen der Inanda Locutie (eene streek gronds door het Gouvernement aan de Kaffers toegekend) aan de oevers der Umgeni, terwijl zijn starend oog te gelijk de meer binnenlands gelegene tafellanden ontwaart. Naderbij ziet hij landelijke huizen aan de hellingen der heuvels gebouwd, terwijl het golvend suikerriet ter weerszijde van den weg hem de duidelijkste tolk is van noeste vlijt en ondernemingsgeest. — En waarlijk daar aan de boorden der kleine rivier de Umlhange, aldus genaamd naar de groote hoeveelheid riet, dat er groeit, door de Kaffers Umlhange genoemd, schijnt de kunst al te doen wat zij vermag, om de natuur hare schatten te ontwoekeren. Men vindt er de meeste fabrieken, aan de noordzijde der baai duizende acres met groen suikerriet, de wildernis bestaat er schier niet meer, vrolijk reist men voort, door de frissche zeelucht verkoeld, onophoudelijk heuvel op en heuvel af, tot dat men eensklaps op den top van een volgenden

Digitized by Google

heuvel een dorpje aan zijne voeten ontwaart, ten zuiden door heuvelen beschermd en ten noorden door de rivier de Umhloti, als met een zilveren draad omsloten. Verulam, de naam van het plaatsje, is zijn ontstaan grootendeels verschuldigd aan de menigte suiker-etablissementen, die in zijne nabijheid gevonden worden en zal ongetwijfeld eens belangrijk worden. Men vindt er 2 of 3 winkels, eene kerk of kapel van de Wesleyanen, eene school, eene leesinrigting, waar nu en dan openbare lezingen gehouden worden, en in de nabijheid een Engelschen zendelingspost, doch overigens heeft het nog weinig belangrijks. De Umhloti is eene rivier van veel minder grootte dan de Umgeni, vroeger was zij weinig meer dan eene sloot, doch na den vloed van April 1856 is zij zeker meer dan de helft verbreed.

VICTORIA. TONGAAT-RIVIER. UMHLALI.

De weg van Verulam naar het dorpje Victoria en de Tongaat levert weinig belangrijks op; gelijk overal in Natal, moet men onophoudelijk heuvel op en heuvel af klimmen; aaneengeschakelde vlakten zijn hier zeldzaam.

Over het algemeen is de weg langs de kust nog wel het meest effen, en zijn er de heuvels bij lange na zoo hoog en steil niet als meer in het binnenland. Een eenzaam gelegen landelijk huis vindt men hier en daar aan den weg, en eenige suikervelden bemerkt men in het verschiet, tot dat men aan het dorpje Victoria komt, ongeveer 30 mijlen van d'Urban gelegen. Het bestaat uit nog slechts enkele gebouwen. Eene mijl verder stroomt de Tongaat, met zeer helder en frisch water; maar waarvan na zware regens de overtogt moeijelijk is.

Digitized by Google

Digt bij de rivier staat de suikerfabriek van de heeren Saunders & C[ie].; het vlat aan de rivier was vroeger bijna geheel met suiker beplant; later heeft men meer de hellingen der heuvels gekozen, omdat het daar beter slaagt.

In het vlat aan de Tongaat werd de tegenwoordige koning van het Zoeloland, Pando, door de Hollandsch-Afrikaansche boeren gekroond, ik meen omstreeks 1840. Voorzeker een groot verschil met den tegenwoordigen toestand. Toen was dat geheele vlat met duizendtallen van Kaffers bedekt, om het feest bij te wonen, dat in de open lucht plaats had, en thans is het met suikerriet bedekt; — toen het woeste getier en het onzinnige gedans eener wilde, half dierlijke natie, en thans het vreedzame geluid der stoommachine.

Een paar mijlen ten noorden der Tongaat ligt het stuk gronds, de Compensatie genaamd; daar was het, dat de Heer Morewood het eerst in geheel Natal het suikerriet plantte. Als directeur eener Engelsche Maatschappij, beweerde hij de geschiktheid van dien grond en van geheel het kustland van Natal voor suiker, doch hij vond toen weinig geloof. De Compagnie ging te gronde, en de Heer Morewood onderging het lot van zooveel ijsbrekers, uitvinders en eerste ondernemers; anderen plukten de vruchten van zijne bemoeijingen, en hij was verpligt om elders zijn geluk te beproeven. Ik heb gehoord, dat hij thans in Engeland is, en ook daar nu nog niet ophoudt, de belangen dezer kolonie te bepleiten, waarin hij zeker toch veel teleurstelling en moeite had te verduren.

Het gehucht Umhlali, waartoe wij nu komen, ligt ongeveer 40 mijlen van d'Urban, en ontleent zijnen naam aan het 2 mijlen verder gelegen riviertje de Umhlali. Men had er vroeger een kamp of fort, dat thans evenwel gesloopt is. Het Engelsche Gouvernement scheen tot

Digitized by Google

hiertoe van oordeel te zijn, dat de bewoners zelven het land moeten verdedigen; althans tusschen d'Urban en de grenzen van het Zoelo- of Kafferland was geen enkele soldaat, doch sedert de bezorgdheid, welke de jongste verschijning van CHETYWAYO, den zoon van PANDO, verwekte, zijn doeltreffende en geruststellende maatregelen genomen. Verscheidene huizen zijn in den omtrek der Umhlali gebouwd, en men vindt er twee suikerfabrieken met hare plantages. Tot aan deze plek was tot voor een paar jaar de grens der Europesche bewoners en kultuur; thans evenwel heeft die zich reeds een 20 à 30 mijlen verder uitgestrekt.

UMVOTI. NIEUW-GELDERLAND.

De volgende rivier is de Umvoti, eene van de grootste van Natal, maar daardoor ook, na zware regens, eene der gevaarlijkste om te doorwaden. De alligator, eene soort van krokodil, en de hippopotamos of rivierpaard zijn hier nog geene vreemde verschijnselen. Eene mijl van den grooten weg af, meer binnenlands aan de rivier, ligt een dorpje van inboorlingen, aldaar gesticht door Amerikaansche Zendelingen. Men vindt er vrij goede huisjes, eene school en kerk, benevens een goed huis voor den Zendeling. Het oordeel over die zoogenaamde Christen Kaffers is over het algemeen niet zeer gunstig, en ik moet bekennen, dat er bij hen veel verkeerds gevonden wordt, zelfs meer dan onder de nog onbekeerde Kaffers; de meerdere beschaving, die zij boven hunne zwarte broederen hebben, geeft hun eene zekere overmagt en zedelijk of althans verstandelijk overwigt, dat niet altijd tot goede einden gebruikt wordt, ofschoon zij van den

Digitized by Google

anderen kant toch ook veel boven de nog wilde Kaffers vooruit hebben. De polygamie is bij hen verbannen. Zij leven in eene meer geregelde maatschappij op de wijze der Europeanen, gebruiken kar, ploeg en ossen, om hunne akkers te bebouwen, en het zijn alleen vooroordeel en eigenbaat, die het goede ook hierin niet willen opmerken.

Er wordt thans op rekening van het Gouvernement eene suikerfabriek aldaar opgerigt, ten behoeve van de Kaffers, waarvoor deze het noodige suikerriet zullen leveren.

Ongeveer 3 mijlen ten noorden van de rivier de Umvoti, aan den grooten weg naar het Zoeloland, ligt het land, toebehoorende aan de Nederlandsche Emigratie-Maatschappij, vormende nagenoeg een driehoek, ten noordwesten begrensd door het riviertje de Nonoti; — de grootste lengte van dit stuk gronds, van het noordoosten naar het zuidwesten, bedraagt ongeveer 2½ uur gaans, en de grootste breedte, van het zuiden naar het noorden, een uur; terwijl de oppervlakte 6500 acres of ruim 3000 morgen lands beslaat; ten oosten is het ongeveer een uur van de zee verwijderd. Dit land, Nieuw-Gelderland genaamd, is thans bewoond door een 90tal Europesche zielen, terwijl het getal Kaffers, die er op wonen, tusschen de 300 en 400 zal bedragen.

De gesteldheid van den grond, hoezeer over het algemeen zeer vruchtbaar, is nogtans, even als die van al het land in Natal, zeer afwisselend. Bergen van eenig belang worden er niet op gevonden, hoewel heuvelen en dalen, gelijk overal elders, elkander hier onophoudelijk afwisselen. Het oostelijk en laagst gelegene gedeelte bevat de rijkste en beste gronden, meerendeels bestaande uit eene zwarte en bruine of roodachtige klei. Daar hebben zich thans ook de meeste emigranten gevestigd. Langs den grooten weg

Digitized by Google

trekkende, ziet men hunne eenvoudige huisjes, sommige digt aan den weg, andere op eenigen meerderen afstand, meestal tegen de glooijingen van heuvels gebouwd. De omgeploegde heuvelen, hier en daar met veldgewas, bloeijende boekweit en groen suikerriet prijkende, doch grootendeels nog versch omgewerkt en wachtende op het volgende voorjaar, om alsdan mede met suikerriet beplant te worden, leveren een aangenaam gezigt op, terwijl de hooger liggende heuvelen als over de lager gelegene heen prijken.

Van daar in eene westelijke rigting heeft men eene heuvelengroep, begroeid met bosch, en meerendeels door het grootste deel der straks genoemde Kaffers bewoond.

Nog verder naar het westen heeft men een fraai hoogland, minder geschikt tot bouwland, doch uitmuntend grasland voor het vee; heerlijke gezigten heeft men hier over de bovengenoemde, door de emigranten bewoonde streek; hunne huisjes en akkers vertoonen zich in een schilderachtig verschiet, terwijl men de zee als aan zijne voeten ziet, ofschoon men er nagenoeg 2 uren van verwijderd is. Even schoon zijn de gezigten op de meer binnenlands en hooger liggende heuvelen, welke grootendeels met bosch zijn begroeid. Kafferkralen, allen in een ronden vorm gebouwd, ziet men in menigte als tegen de heuvels aangeplakt, terwijl meestal een frissche zeewind eene aangename koelte bezorgt.

In den noordoostelijken hoek der landen, in de nabijheid der Nonoti, daalt de bodem weder eenigzins. In dit laatste gedeelte vestigden zich de eerste emigranten (Sept. 1858) door genoemde maatschappij uitgezonden. Het goede, kristalheldere drinkwater uit de rivier en de meer zandige grond maakten dit punt zeer verkieslijk voor een eerst begin. De grond was spoediger toebereid

Digitized by Google

en geschikt gemaakt om de eerste noodwendigheden des levens op te leveren. De rijke gronden, aan de oostelijke grens gelegen, zijn evenwel meer geschikt voor eene duurzame vestiging, vooral met het oog op eene op te rigten suikerfabriek en aan te leggen suikerplantages, zoodat dan ook het grootste deel der landbouwers zich aldaar vestigde. Het oordeel van alle bezoekers van Nieuw-Gelderland is zeer gunstig, vooral met betrekking tot den grond, dien men zeer geschikt acht voor het aankweeken van suikerriet, en nog onlangs verklaarde een der oudste en best geslaagde suikerplanters uit de kolonie er van: „ik ken geen beter grond voor het aankweeken van suiker dan deze," en de maatschappij zou in Natal bezwaarlijk een stuk gronds als dit kunnen verkrijgen, dat, bij eene gelijke grootte, zooveel goeden en geschikten bouwgrond bevat.

Jammer slechts, dat de maatschappij zoo weinig middelen aanwendt, om er partij van te trekken. Onbekendheid met den waren toestand der zaak, gebrek aan vertrouwen enz. beschouw ik als de voornaamste oorzaken van de geringe deelneming, welke deze zaak, die zeer goede uitkomsten en rente zou opleveren, tot hiertoe in Holland ondervond.

Noordelijk van Nieuw-Gelderland aan de overzijde der Nonoti vindt men nog slechts weinige Europesche bewoners, ofschoon hun getal in den laatsten tijd zeer is toegenomen. De meesten hebben er zich in de laatste twee jaren gevestigd en zijn dus nog slechts in den aanvang hunner ondernemingen. Het onbelangrijke riviertje de Sinkwasi ligt nog tusschen de Nonoti en Tugela, welke laatste rivier omstreeks 70 (1) mijlen van d'Urban

(1) 8 mijlen maken een uur.

Digitized by Google

gelegen, de grootste van geheel Natal is en de grensscheiding uitmaakt tusschen het gebied van Natal en van het Zoelo- of Kafferland, een land, bestuurd door inlandsche vorsten, en geheel onafhankelijk van de Britsche kroon. Vele ondernemende handelaren bezoeken het Zoeloland nu en dan, en dreven er gemeenlijk een' voordeeligen ruilhandel met kralen en dekens voor ossen en koeijen. Deze handel, ofschoon veel verminderd door de longziekte onder het vee, en het toenemend getal handelaren, levert nog aan velen een bestaan op, die òf als marskramers met een 20tal Kaffers, die de pakken dragen, het land intrekken, òf meer in het groot met wagens, waarop hunne goederen geborgen zijn. Men vindt er ook enkele zendelingsposten. Eenige bezoeken het ook om er op grof wild, als olifanten en hippopotamussen, te jagen, en ivoor magtig te worden.

DE KAFFERS

zijn een fraai, trotsch en welgemaakt volk. Zij hebben eene donkerbruine, nagenoeg zwarte kleur. Sommigen evenwel zijn meer geel van huid. Zij zijn zwaar, groot en rijzig, en zelden vindt men er met ligchaamsgebreken. Kleederen worden zelden door hen gedragen, en zoowel mannen als vrouwen loopen nagenoeg geheel naakt. Diegenen, welke meer met Europeanen in aanraking komen, dragen enkel een hemd of jas. Hun getal in Natal, in verhouding met de Europeanen, is zeer aanzienlijk. Er zijn hier van 15 tot 20,000 Europeanen, en zeker van 100 tot 150,000 Kaffers. Naar allen schijn zijn ze uit noordelijker streken langzamerhand naar het zuiden getrokken; men meent zelfs eenige overeenkomst met de

Digitized by Google

Arabieren te bespeuren, zoowel in gelaatstrekken als in eenige gebruiken, zoo als het niet eten van varkenvleesch, eijeren, enz.

Hunne woningen zijn hutten, van stokken gebouwd en met gras overdekt, in den vorm van een bijenkorf in het groot; de opening, die voor deur dienen moet, is zoo klein, dat men er slechts half kruipende door kan komen, en de hutten zijn zoo laag, dat men er niet regtop in kan staan. Zij zijn allen rond gebouwd en zullen omstreeks 10 of 12 voet middellijn hebben.

Van 4 tot 12 en soms wel 20 hutten staan gewoonlijk bij elkander, en vormen dan, wat men eene kraal noemt. Zij staan cirkelsgewijze om een tuinwerk van hout, waarin het vee zijn nachtverblijf houdt, en het geheel wordt weder door een tuin of paalwerk afgesloten, waarvan de deur of opening des nachts door takken en stokken wordt gesloten. Het getal hutten in eene kraal hangt af van de grootte van het huisgezin en het getal vrouwen van den vader of het hoofd der kraal; gewoonlijk heeft hij voor elke zijner vrouwen eene hut. Zij bewonen meestal bosch- en bergachtige streken, en kiezen bij voorkeur steile heuvels als de plaats voor hunne woningen, die dan veelal aan de hellingen een weinig beneden den top gebouwd zijn. De grond is op die plaatsen zeer vruchtbaar; doch het is voor Europeanen soms moeijelijk er bij te komen. De Kaffers wonen overal verspreid, zoo op bijzonderen eigendom, als op Gouvernementsgronden. Zij vestigen zich waar het hun goeddunkt, en blijven tot zij verjaagd worden door Europeanen, in wier onmiddelijke nabijheid ze niet gaarne leven. Enkele streken evenwel zijn door het Gouvernement hun meer bepaald als verblijfplaatsen toegewezen: deze noemt men *locaties.*

Digitized by Google

Zeer onverstandig is men daarbij te werk gegaan, daar men hun deels de beste gronden heeft toegekend, die met groot voordeel tot het aanplanten van tropische gewassen hadden kunnen dienen, en deels hun plaatsen heeft gegeven, die nagenoeg ongenaakbaar zijn voor Europeanen, zoodat het onmogelijk is, bij een opstand, hen te achtervolgen, of uit hunne roofnesten te verdrijven, terwijl daarenboven de gedurige en onmiddelijke aanraking met Europeanen hen het eerst tot beschaving en ontwikkeling zou brengen.

Ambachten of handwerken worden door de Kaffers niet uitgeoefend, die ze trouwens ook niet noodig hebben; enkelen verstaan evenwel een weinig van het smeden, om hunne wapenen en weinige bouwgereedschappen te maken; de eerste bestaan uit eene soort van werpspies, die men assegaai noemt, en stokken; de laatste uit eene piek, het eenige werktuig voor den landbouw, zijnde een plat stuk ijzer met eene punt, die in een stok of steel wordt gebrand; en de steel gaat niet, zoo als bij onze hakken en spaden, door een ijzeren oog van het werktuig, maar omgekeerd, het werktuig door den steel. Evenwel worden die gereedschappen thans het meest door Europeanen gemaakt en verkocht, ofschoon er in Natal zelfs nog wel van die Kaffersmeden gevonden worden, die met nagenoeg geene gereedschappen — een paar steenen, dienstig voor aambeeld, en een zak van huiden voor blaasbalg — hunne weinige ijzeren werktuigen vervaardigen, en vroeger daarenboven zelven ook nog het ijzer uit het erts wisten te verkrijgen. Men kan denken, dat met zulke gebrekkige middelen de landbouw niet veel beteekent; mealies of Turksche tarwe is het voornaamste voortbrengsel. Hij wordt bovendien alleen door de vrouwen en meisjes uitgeoefend,

Digitized by Google

die niet meer dan slavinnen zijn. Van daar het streven der Kaffers, om zooveel mogelijk vrouwen te verkrijgen. Daarvoor gaat hij voornamelijk bij Europeanen werken, om eenig geld te verdienen, waarvoor hij koeijen koopt, welke hij weer tegen vrouwen inruilt. Van 8 tot 20 stuks vee wordt er voor een meisje betaald, naar gelang ze schoon is en tot een meer of min aanzienlijk geslacht behoort. Over de keuze van hare zijde wordt natuurlijk niet gesproken, en de voorbeelden zijn niet zeldzaam, dat een jong meisje van 17 of 18 jaren met geweld door een' ouden vent, die haar gekocht had, werd weggevoerd. Er zijn onderscheidene voorbeelden, dat Kaffermeisjes zulk een bepaalden afkeer hadden van de personen, die haar gekocht hadden, dat noch bedreigingen, noch slagen, en alleen volslagen geweld haar konden bewegen, den man te volgen; voorbeelden van zelfmoord of van vergiftiging van den man hebben ook reeds plaats gehad. In sommige gevallen hebben zoodanige meisjes de toevlugt bij Europeanen, en vooral bij zendelingen gezocht, die haar nog niet altijd konden beveiligen en redden, daar soms zelfs de overheid bevel gaf, het meisje weder in handen van den vader te stellen. Schande, groote schande is het, dat het Engelsche Gouvernement hieraan geen paal en perk stelt. Onderscheidene malen is het onwettige van dien handel betoogd en in publieke dagbladen blootgelegd. Engeland, dat zooveel doet tot afschaffing der slavernij, staat toe, dat in eene zijner eigene koloniën eene slavernij bestaat van de ergste soort; want niets anders is het dan slavernij. Het vrouwelijke geslacht wordt bij de Kaffers slechts meer in waarde gehouden dan het vee, omdat het duurder is. Wat de zedelijkheid betreft, zijn de Kaffers hierin verre boven andere wilde

Digitized by Google

volken verheven; trouwens, dit brengen hun maatschappelijke toestand en instellingen eenigzins meê. Een vader kan zijne dochters minder goed verkoopen, indien zij zich te buiten gegaan hebben; van daar dat hij ze goed bewaakt. Zij gaan ook nooit bij Europeanen werken, naardien zij het land van hunnen heer en gebieder moeten bewerken en voor den kost zorgen. Is een Kaffer zoo ver, dat hij vier of vijf vrouwen heeft, dan doet hij volstrekt niets meer dan jagen en eene soort van bier drinken, dat zijne slavinnen voor hem bereiden; voor kleeding, betere woningen of beter voedsel werkt hij niet. Deze zijn hem niet onaangenaam, maar hebben zooveel invloed niet, dat ze tegen het dolce far niente kunnen opwegen. Vooruitgang bespeurt men ook weinig of niet bij hen, en deze zal er ook niet komen, zoolang die verschrikkelijke polygamie, die geestdoovend en verlammend werkt op de verstandelijke en zedelijke vermogens, aanhoudt.

De Kaffers behelpen zich met zeer gering voedsel. Eene pap van gestampte en gekookte mealies of pompoenenmoes maakt hun gewoon en dagelijksch voedsel uit, benevens de melk hunner koeijen, die ze altijd zuur en dik gebruiken; en hierbij zijn ze gezond en worden dik en vet. Vleesch wordt slechts enkel en bij feesten gebruikt; ze zijn te zuinig op hun vee om het te slagten. Vroeger waren er onder, die zeer veel vee hadden, maar in den lateren tijd heeft de longziekte tallooze slagtoffers gemaakt, te meer daar ze tegen de inenting waren, die een goed deel van het vee der Europeanen behouden heeft. Zij ontzien zich niet om gestorven koeijen te eten, en zelfs de ingewanden te verslinden. Zij hebben ook het zout niet noodig, ofschoon zij daaraan de voorkeur geven.

De hoeveelheid voedsel, die ze kunnen verslinden, is

Digitized by Google

verbazend en zelfs dierlijk. Zij kunnen ligchamelijke vermoeijenissen, honger en dorst ongemeen goed doorstaan. Een afstand van 10 uren per dag te loopen, met eene vracht van 50 à 60 ℔ op zijn hoofd, is voor een Kaffer niet te veel; doch de groote prikkel der Europeanen, om te werken en zich in te spannen, de behoefte, kennen zij niet. De natuur biedt hun het weinige, waarmede zij tevreden en gelukkig zijn, — althans wanneer men zulk een dierlijke staat voor geluk vatbaar rekent, — als van zelven en met geringe inspanning aan. Waartoe zal hij dan werken? Zoo denkt hij; en geslachten zullen nog voorbij gaan, alvorens zij door den drang tot het werk zullen genoopt worden en behoeften, gelijksoortig aan die der Europeanen, gevoelen. Wanneer dit schoone land eens met een tal van steden en dorpen zal bedekt zijn, dan zullen ook de Kaffers, voor zooverre zij niet in de eeuwige wildernissen zullen teruggetrokken, of door den voor de wilde volken onweerstaanbaren adem van het Caucasische ras gedood zijn, de gewoonten en gebruiken der Europeanen aannemen.

De Kaffers zijn vrolijk, en houden veel van zingen, springen en dansen, en zijn ongemeen vlug in hunne bewegingen; trouwens, kleederen hinderen hen ook niet. Bij feesten, en buitendien ook gedurig, doch meestal 's avonds bij maanlicht, dansen en springen zij in de opene lucht, en maken zulk een vreeselijk leven en geraas, dat men het soms op $\frac{1}{4}$ of $\frac{1}{2}$ uur afstands hooren kan; de grond davert van hun vreeselijk trappen en stampen, en het zweet druipt hun van het naakte lijf. Zij zijn verslaafd aan het snuiven van tabak; rooken doen ze nu en dan uit een ossenhoorn, waarvan een deel met water gevuld is, zoodat de rook eerst door het water gaat en vervolgens in den mond komt.

Digitized by Google

Godsdienst, of althans godsvereering, schijnen zij volstrekt niet te hebben, en zij zijn daaromtrent zoo onwetend, dat hunne taal zelfs geene woorden heeft om de Godheid en geestelijke dingen te benoemen. De woorden, daarvoor gebruikt, zijn door zendelingen overeenkomstig den aard der taal gevormd. Wigchelaars vindt men onder hen in grooten getale; deze moeten de zieken genezen, om regen roepen, enz., doch zijn gewoonlijk geslepen bedriegers. Zij gelooven dat de afgestorvenen in slangen veranderen. Eene menigte zendelingen, zoo Engelschen en Amerikanen, als Duitschers en Denen, hebben zendelings-posten onder de Kaffers; dan, meest allen verklaren, dat hun werk tot heden nog slechts gebrekkige uitkomsten heeft opgeleverd; trouwens, men kan niet anders verwachten; de overgang is te groot van den dierlijken mensch tot den geestelijken, reinen Christen. Ik houd het er bepaald voor, dat de Kaffers nog niet rijp zijn, om tot het Christendom gebragt te kunnen worden. Wanneer hunne geestvermogens, door meer natuurlijke middelen, door handwerken, enz., meer ontwikkeld zullen zijn, dan zullen zij ook beter daarvoor geschikt wezen; doch wanneer zal dit zijn?......

De ontwikkeling der volken gaat langzaam.

Hunne taal is tamelijk rijk, vrij welluidend, en wordt grootendeels door veranderingen in de naamwoorden en werkwoorden zelven verbogen en vervoegd; de lidwoorden en meer andere kleinere taaldeelen hebben ze niet. De meesten, die met Europeanen in aanraking geweest zijn, spreken een weinig gebroken Engelsch of Afrikaansch-Hollandsch.

Digitized by Google

GESCHIEDKUNDIGE SCHETS VAN DE ZOELO-KAFFERS.

Volgens het getuigenis van de oudste inwoners waren de Zoelo's oorspronkelijk een betrekkelijk kleine stam, die aan de Imfolosi en omliggende rivieren woonden, tusschen den 28sten en 29sten graad zuiderbreedte en den 31sten oosterlengte, in den Indischen Oceaan. De lijn van de tegenwoordige Zoelo-opperhoofden, zooverre wij die stellig kunnen opgeven, is de tegenwoordige regeerder Umpande, opvolger van zijn broeder Dingaan, welke voorafgegaan was door diens broeder Chaka, die in de plaats getreden was van zijn vader Usenzangakona, zoon van Jama en kleinzoon van Umakeba, welke laatste de opvolger van zijn vader Uponga was. Chaka was geboren omstreeks het jaar 1787. Zijn vader Usenzangakona was rijk in vrouwen en kinderen, hebbende omtrent 25 of 30 van de eerste, en niemand wist hoeveel van de laatste. Ten gevolge van een twist tusschen Umnandi (de zoete), moeder van Chaka, en diens vader, vlugtte zij met den jongen naar een naburig land, Amatetiva of Umtettra geheeten. Op 30jarigen leeftijd, bij den dood van zijn vader, keerde Chaka naar het Zoelo-land terug, nam bezit van den troon, en deed zich weldra als een groot krijgsman en veroveraar kennen. In vijf of zes jaren tijds overwon hij al de naburige stammen, en was meester van een groot deel van Zuid-Afrika. Zijn gebied strekte zich uit van de St. Johns-rivier ten zuidwesten tot aan de Inhambank (nabij de Delgoa-baai) ten noordoosten, en van de zeekust. Landwaarts in besloeg het minstens het halve vaste land van Zuid-Afrika. Wreed en bloedig waren de gevechten van dezen magtigen Afrikaanschen veroveraar. Het schijnt evenwel meer zijn doel geweest te zijn, een

Digitized by Google

magtigen staat te vormen, en andere stammen met den zijnen te vereenigen en in te lijven, dan die te verdelgen.

Omstreeks September 1828, terwijl zijn leger op eene verwijderde expeditie was, werd CHAKA, die te huis gebleven was, in zijne kraal aan de Umvoti vermoord. — Als ik wel onderrigt ben, dan was die kraal gelegen op de tegenwoordige landen onzer Maatschappij. — Zijn eigen broeder DINGAAN behoorde tot de moordenaars, en kwam alzoo op den troon, op welken hij zich bevestigde door het dooden van al zijne broeders, behalve UMPANDE, toen nog zeer jong. Grooter geworden, vreesde deze ook het slagtoffer van DINGAAN te zullen worden, en vlugtte daarom tot de toen in Natal aangekomen Afrikaansche boeren. Met hunne hulp verdreef hij DINGAAN, die op zijne beurt op de vlugt gedood werd, waarop de boeren UMPANDE tot koning kroonden.

OVER DEN LANDBOUW IN NATAL.

Een van de gewigtigste takken van bestaan in Natal is ongetwijfeld de landbouw. De produkten van den grond zijn het nagenoeg alleen, die dit land kunnen doen bloeijen en het tot een geschikt veld voor emigratie maken. Terwijl in Europa schier elk plekje gronds bezet is, en bij verkoop als met goud belegd wordt, zijn hier duizenden en tienduizenden acres nog ledig en in hunnen natuurstaat met eene zee van gras bedekt, of van bosch voorzien. Overvloedige goede, rijke gronden zijn hier nog te koopen voor £ 1 of *ƒ* 12 de acre of het halve morgen, terwijl men insgelijks nog land genoeg kan huren voor 2½ shilling of *ƒ* 1.50 per acre.

Het hangt er dus slechts alleen van af, of de landbouw

Digitized by Google

hier voordeel aanbrengend is, en betere winsten oplevert dan in Holland.

Om dit aan te toonen, behoor ik iets te zeggen over de produkten en de wijze van landbouw hier, die zeer verschillend is met die in het Vaderland; daar toch levert elk plekje gronds voordeel op, en 2 of 3 morgen zijn er dikwerf voldoende om iemand met zijn gezin een bestaan te verschaffen. Niet alzoo hier. Voor elk product, hoe gering ook, vindt men daar eene gereede markt, welke van hier soms eenige dagreizen verwijderd is. Ontelbare middelen van vervoer brengen daar de produkten, zelfs uit den afgelegensten hoek, met geringe kosten ter markt, terwijl hier de ossenwagen het eenige middel van transport is, en eene reis naar eene marktplaats meer kost, dan Europesche goederen waard zouden zijn of opleveren. Alleen voor hen dus, die in de onmiddelijke nabijheid wonen van de weinige steden, die hier zijn, kunnen de landbouw-produkten, die meer uitsluitend tot dagelijksch levens-onderhoud dienen, eenige, en dan nog geringe, voordeelen aanbrengen, uithoofde vele van die produkten hier òf in het geheel niet, òf slechts gebrekkig tieren. Koren wordt slechts weinig in Natal verbouwd, en verreweg het meeste meel wordt over zee ingevoerd. Alleen in de bovendistricten van Natal, waar het kouder is, en daar nog zelden voor verkoop, om de moeijelijkheden en de kosten van het transport (want het transport van Europa of Amerika naar hier beteekent niet half zooveel als dat uit de bovendistricten naar de kust), maar alleen voor eigen verbruik. De bovendistricten van Natal, alsmede de republieken, zijn niet geschikt voor landbouw, om reden dat er geene tropische gewassen willen tieren, en de Europesche de kosten van het transport niet kunnen opleveren. Voor

Digitized by Google

veeteelt, vooral schapenteelt, hebben die streken groote waarde, doch voor landbouw is alleen de kust geschikt, en dan nog slechts voor tropische gewassen, en wel voornamelijk voor suiker, koffij, katoen en tabak, zijnde tevens artikelen van groote waarde, die de kosten van het transport kunnen dragen, en waarvoor men eene gereede markt vindt.

Niemand denke evenwel, dat hier volstrekt geene Europesche produkten groeijen; integendeel, onze meeste tuinvruchten, als kool, uijen, erwten, boonen, salade, enz., groeijen hier bijna even goed als in Holland, maar zijn geene artikelen voor handel of verkoop, daar elk ze zelf verbouwt en er geene markt voor te vinden is. Hollandsche aardappelen telen minder goed, maar daar komt de groote zoete aardappel (sweet-potato) voor in de plaats. Boekweit kan voor eigen gebruik zeer goed worden gewonnen; tarwe of rogge groeit hier aan de kust niet, maar in plaats daarvan heeft men maïs, meestal bij uitsluiting door inlanders verbouwd, aangezien de tropische gewassen voor Europeanen meer opleveren.

Varkens kan men zeer goed mesten. Kippen en ander huisgevogelte tieren mede even goed als in Europa, en beter zelfs. De koeijen kosten wel niets van onderhoud, maar geven weinig meer melk dan de Hollandsche geiten, en kalveren sterven veel aan de kust.

SUIKER.

Onder de tropische gewassen, die hier met voordeel aangekweekt worden, bekleedt de suiker eene eerste plaats, en het is eigenlijk vooralsnog het eenige gewas, dat bewezen heeft, de aanzienlijke uitgaven, die men noodig

Digitized by Google

heeft tot aanleg van plantages van tropische gewassen, ruimschoots terug te betalen; want ofschoon men in den laatsten tijd ook gunstige uitkomsten van koffij, tabak en katoen verkregen heeft, hebben de laatste produkten nog slechts monsters opgeleverd, terwijl van het eerste reeds scheepsladingen verzonden zijn. Ook is men van oordeel, dat de grond over het algemeen het best voor suiker geschikt is. Dan, om suiker te planten behoeft men een groot kapitaal, zoowel tot de bereiding van den grond en de aanplanting, als voor de fabriek, die het riet moet verwerken. Men heeft thans in de kolonie van 40 tot 50 suikerplantages en even zooveel molens of fabrieken. Tusschen de 4000 en 5000 acres zijn thans met riet beplant. De hoeveelheid suiker, tot heden aan de markt gebragt, is niet evenredig aan het getal beplante acres, omdat er 4 à 5 jaren vereischt worden, alvorens de suikerplanter zijne geheele hoeveelheid kan gebruiken, naardien hij veel stekken noodig heeft tot voortplanting, en het riet zelf 18 maanden moet staan voor het rijp is. Het riet kan in twee klassen verdeeld worden; het purperen het geelkleurige, welke evenwel weer in verschillende onderdeelen kunnen gescheiden worden. Het purperkleurige wordt voor Natal het best gerekend. Tot het suikerplanten wordt de grond op bedjes of liever voren geploegd, ongeveer 6 voet van elkander, waarin men de stekken legt, die ongeveer een voet lang zijn, en ze dan met aarde overdekt; sommigen planten twee rijen op eene voor. Het riet krijgt eene lengte van 7 of 8, ja soms tot 15 voet. en eene dikte van een mans arm. Het is in vakken of knobbels afgedeeld, even als het Hollandsche riet. Het wordt 18 maanden na de planting voor het eerst gesneden; de tweede snijding geschiedt 12 maanden na de eerste,

Digitized by Google

en de derde insgelijks zooveel tijds na de tweede, waarna men de overblijfsels of stronken uitploegt en den grond weer op nieuw bewerkt.

De hoeveelheid sap, die men van het riet verkrijgt, bedraagt 70 pCt., terwijl de hoeveelheid suikerdeelen van 18 tot 22 pCt. bedraagt. Het riet wordt door plet-cilinders plat gedrukt, waarna het sap in ketels loopt, gekookt en geschuimd wordt, en vervolgens overgedaan in bakken, waarin het kristalliseert, en gedeeltelijk in suiker, gedeeltelijk in stroop overgaat. De molens, vroeger meestal door ossen in beweging gebragt, worden thans grootendeels door stoom gedreven.

Meest alle suikerplanters in de kolonie zijn tot heden ook fabriekanten, ofschoon het tegendeel wenschelijk zou zijn, aangezien een planter niet de noodige zorg aan zijn land kan besteden, indien hij tevens fabriekant is, en omgekeerd. Bij de toeneming der bevolking en uitbreiding der ondernemingen zal hierin ook wel eene splitsing komen. Wil iemand te gelijk planter en fabriekant zijn, dan heeft hij daarvoor een kapitaal noodig van minstens 5000 à 6000 ponden sterling (60,000 à 70,000 gulden).

Tot opheldering hiervan volgt eene globale berekening voor 600 acres grond (hij moet altijd ook wei- en boschland hebben, en daarom meer dan hij beploegt):

Voor	600 acres à £ 1.	£	600
„	minstens 50 trekossen à £ 10	„	500
„	karren, ploegen, eggen en wagens. . .	„	400
„	een woonhuis en schuur	„	200
„	Kaffersalaris en ander werkloon £ 300 's jaars	„	900
	Transportere . . .	£	2600

Digitized by Google

Per transport . . .	£	2600
Voor reparaties aan ploegen, eggen, enz., 3 jaren	„	200
„ kleine gereedschappen en andere onvoorziene uitgaven	„	100
Om drie jaren lang te leven met een gezin, minstens	„	300
Voor de fabriek met oprigting minstens . . .	„	3000
Te zamen . . .	£	6200

of nagenoeg *ƒ* 75,000; doch dan kan hij ook na drie jaren reeds 100 acres met riet hebben, geschikt om te malen, en na 4 jaren wel 200 acres; meer zal hij waarschijnlijk op zijne fabriek niet kunnen verwerken.

Om nu de inkomsten te berekenen, stelle men, dat een acre oplevert $1\frac{1}{2}$ ton suiker; in de meeste gevallen krijgt men van 2 tot 3 ton per acre. Dit geeft voor 100 acres 150 ton.

De ton suiker geldt thans £ 25, dus 150 × 25	£	3750
Hiervan gaat af voor de bewerking op de fabriek, voor elken acre £ $2\frac{1}{2}$	„	250
Blijft	£	3500
Voor transport naar d'Urban 150 ton à £ 4 per ton	„	600
Blijft zuivere winst het eerste maaljaar. . .	£	2900

en het tweede nagenoeg de helft meer, zoodat men gemakkelijk inziet, dat het oprigten van eene suikerplantagie en fabriek voor een kapitalist geene onvoordeelige zaak is.

Weinige menschen hebben een zoo groot kapitaal als daarvoor noodig is, althans weinige kolonisten, zoodat de meesten dan ook maar gedeeltelijk met eigen fondsen werken.

Ook het boeren op kleinere schaal, als men gelegenheid heeft om het riet in zijn ruwen, onafgewerkten staat

Digitized by Google

aan de fabriek te leveren, geeft goede voordeelen, hetzij men land *koopt* of *huurt* in de nabijheid van eene suikerfabriek, en met den fabriekant daartoe de noodige overeenkomsten maakt.

De fabriekant krijgt in zulk geval gewoonlijk het derde van het produkt, of koopt van den planter het riet zoodanig, dat deze kan rekenen, $\frac{2}{3}$ van de opbrengst te genieten.

Op dergelijken voet heeft onze Maatschappij voorwaarden met hare huurders gemaakt, en zij is waarschijnlijk niet ongenegen, nog meerdere personen aan te nemen, die althans genoegzaam kapitaal bezitten, om voor eigene rekening te beginnen, waarvoor zoodanig iemand minstens 5000 à 6000 gulden behoeft; als:

Voor het bouwen van een huisje.	£	30
„ 12 ossen à £ 10	„	120
„ een ploeg, kar en egge	„	40
„ planten of stekken	„	20
„ eenige varkens en 2 koeijen	„	15
Om drie jaren te leven als vrijgezel, minstens à £ 24	„	72
Voor Kaffersalaris à £ 3 per mud, 36 mud. .	„	108
„ reparatiën en andere kleine uitgaven, stelle	„	25
Te zamen . . .	£	430

of 5160 gulden. Is hij gehuwd, dan zal hij, naar gelang hij kinderen heeft, 10, 20 of 30 gulden per maand meer noodig hebben. Hij moet zich ook in een klein huisje behelpen, dat hij grootendeels zelf gebouwd heeft; maar dan kan hij ook na drie jaren stellig 20 acres met suiker hebben, die geschikt is om gemalen te worden, welke voor hem geven 1 ton en voor de fabriek $\frac{1}{2}$ ton per acre.

Gesteld, dat de prijs der suiker vermindert en

Digitized by Google

slechts £ 20 per ton doet, dan geeft dit voor hem £ 20 × 20 = £ 400, welke hij na het einde van het derde jaar terug krijgt. Het vierde jaar kan hij stellig 30 acres afleveren, doch dan worden ook zijne uitgaven voor werkloon, eigen behoeften, enz. grooter; evenwel blijkt hieruit, dat hij altijd een zeer goed bestaan kan hebben.

Nu moet niemand denken, dat hij wel een paar acres met de schop zoude kunnen bewerken, waarvoor hij dan 480 gulden zoude ontvangen; hier toch zou hij nog drie jaar naar moeten wachten. Ook kan niemand hier met een huishouden van 400 of 500 gulden 's jaars leven; werken met de schop, zoo als de zoogenaamde daghuurders in Holland, is hier volstrekt onmogelijk, en men zoude daarbij niet alleen geen geld kunnen verdienen, maar er zelfs niet van kunnen leven.

Mogelijk zal men nog niet regt begrijpen, waarom men 3 à 4 jaar moet wachten, alvorens de inkomsten komen, daar toch het riet slechts 18 maanden behoeft te staan vóór het gesneden kan worden; doch alvorens men suikerriet kan planten, moet men den grond ontginnen en minstens viermaal ploegen en eggen, terwijl bij de laatste ploeging de grond minstens 10 duim los moet wezen, en er tusschen de eerste en laatste ploeging niet minder dan 9 maanden dienen te verloopen. Daarenboven heeft men in het eerste jaar zooveel te doen met het oprigten van een huisje en andere noodige gebouwen, dat men tevreden is, eenige produkten voor proviand en zooveel riet in den grond te krijgen, als noodig is voor stekken tegen het daaraanvolgend jaar.

Den fabriekant, die het suikerriet van anderen koopt en op zijn' molen vermaalt en verwerkt, levert zulks ook geene onbelangrijke winsten op. Daar zoodanig iemand

Digitized by Google

zich uitsluitend met het fabriceren bezig houdt, kan hij het ook beter en goedkooper doen, dan als hij te gelijk planter is; doch hij dient alsdan eene fabriek te hebben, die geschikt is om 300 à 400 acres af te werken, welke hem zeker, met de oprigting der noodige gebouwen, £ 5000 of 60,000 gulden zal kosten. Gesteld nu, dat hij 300 acres verwerkt, dan geven deze volgens bovenstaande opgave $\frac{1}{3}$, dat is 150 ton voor hem.

Stelle de ton op £ 20, dan is dit 150 × 20	£ 3000
Af voor het bewerken van 300 acres à £ $2\frac{1}{2}$ p. acre	„ 750
Blijft . . .	£ 2250
Af transport 150 ton naar d'Urban à £ 4 per ton	„ 600
Zuiver . . .	£ 1650

Er is niets gerekend voor het slijten der machinerie en reparatie, maar ook de inkomsten der stroop zijn niet berekend, die hiermede zeker zullen kunnen balanceren.

Ook kan eene fabriek, die £ 5000 gekost heeft, wel 400 acres verwerken, hetwelk de inkomsten aanzienlijk doet stijgen, zonder dat de uitgaven aanmerkelijk grooter worden. De prijs der suiker is laag genomen en het transport hoog. Indien de eigenaar het beheer aan een ander overgeeft, moet hij natuurlijk daar afzonderlijk voor betalen.

KOFFIJ. KATOEN. TABAK.

Nog slechts enkele personen zijn begonnen, koffijplantagies aan te leggen, doch in den laatsten tijd heeft dit produkt meer de aandacht getrokken, vooral ook omdat er veel minder kapitaal voor noodig is dan voor

Digitized by Google

suiker; daar staat evenwel tegenover, dat men minstens 4 of 5 jaren moet wachten, alvorens men eenige produkten van belang kan trekken, dat slechts enkele plekken gronds voor het aanplanten van koffij geschikt zijn, en het produkt meer wisselvallig is. Het aanleggen van eene koffijplantagie staat overigens meer gelijk met de aanplanting van een bosch, en levert minder moeite, maar ook minder voordeel op dan suiker, ofschoon men zeker denkt, dat het naast de suiker een van de belangrijkste produkten zal worden.

Ook katoen, alhoewel vroeger met minder goed gevolg aangeplant, heeft in den laatsten tijd meer bijzonder de aandacht getrokken, vooral daar de verwikkelingen in Amerika de Engelsche fabriekanten doen uitzien naar eene andere streek, ten einde in de groote behoefte van hunne uitgebreide fabrieken te voorzien. Over het algemeen denkt men, dat katoen hier wel goed groeit, maar is men bevreesd, dat men er te veel werkvolk voor noodig zal hebben, dat men dit moeijelijk hier genoegzaam zal kunnen bekomen en te duur zal moeten betalen voor een artikel als katoen, en men niet zal kunnen wedijveren met streken als de Zuidelijke Staten van Noord-Amerika, waar door het voortdurend bestaan der slavernij steeds goedkoop en blijvend werkvolk te bekomen is. De tijd zal ook hierin beslissen.

De tabak is nagenoeg alleen door Hollanders met eenigen gunstigen uitslag beproefd; dan, het wisselvallige van dit produkt vooral in een klimaat als het onze, en de ongeschiktheid der inlanders voor dat werk, alsmede de onzekerheid vooralsnog, of Nataltabak op de Europesche markt zal worden gezocht, maken dat artikel, dat overigens veel goeds belooft, thans nog minder geschikt als hoofdprodukt en geven den kolonist te weinig grond, om zijn kapitaal en tijd daaraan te wagen.

Digitized by Google

Ten slotte eenige opmerkingen over den landbouw in in het algemeen.

Vele nieuw aankomenden bedriegen zich, daar ze gewoonlijk den kalen grasgrond boven den boschgrond verkiezen, en doen zulks, omdat ze daar minder werk mede hebben; doch de boschgrond is oneindig rijker en betaalt de kosten en moeite van uitroeijing dubbel. Natuurlijk kan men niet alleen in boschgrond werken, want zulks vereischt te veel werk, vooral in den beginne; doch een gedeelte er van zou ik elk aanraden. Ook geloof ik dat men dwaalt, als men denkt, dat mesten geheel onnoodig is, en ik geloof zeker, dat de mest hier, zoowel als in Holland, de goudmijn van den boer is; liever wat minder en goed, dan veel en slecht.

Velen zijn bedrogen uitgekomen, doordien zij te grooten lust hadden om landeigenaren te worden. Zij trokken naar streken, waar men voor weinig gelds groote uitgestrektheden kan bekomen, en moesten op hunne gronden soms gebrek lijden. Anderen begonnen ondernemingen op hunne eigene hand en berekenden niet genoeg de kosten, zoodat ze later, alvorens ze vruchten van hunnen arbeid konden plukken, schulden moesten maken en soms geheel te gronde gingen. Die lust mogten hebben, zich als landbouwers in Natal te vestigen, doen beter, een stuk land te koopen of te huren in de nabijheid eener fabriek, al moeten ze wat meer betalen, en dan de noodige arrangementen met den fabriekant te maken voor het leveren der ruwe produkten.

Men denke niet, dat men daardoor te afhankelijk van den fabriekant wordt. Deze toch heeft den planter en zijn riet evenzeer noodig als de planter hem; daarenboven, een contract, voor twaalf of meer jaren gesloten, kan waarborg genoeg geven. Zoodoende kan men verzekerd zijn,

Digitized by Google

dat men bij vlijt, zuinigheid en matigheid, na drie of vier jaren tijds goede inkomsten kan erlangen, betere dan het Vaderland ooit kan opleveren, en zal men tot een stand en staat geraken, waaraan in Holland, bij de schaarschte van den grond en andere belemmeringen, niet te denken is. Zij, wier bedrijf in Europa de landbouw was, slagen ongetwijfeld beter in dat vak dan zij, die het nimmer uitoefenden, en die het hier maar bij de hand nemen. Tusschen den landbouw hier en in Europa is zooveel verschil niet met betrekking tot het bewerken van den grond, het planten, enz. Ongetwijfeld zijn velen daardoor minder goed geslaagd, omdat ze iets begonnen, waar ze ongeschikt en onbekwaam voor waren.

Hollandsche arbeiders of daglooners kunnen hier ook niet goed geplaatst worden; een enkele komt nu en dan goed teregt. Het werk toch, in Holland door arbeiders en knechts gedaan, wordt hier veel goedkooper door inlanders verrigt.

Van de ambachtslieden kunnen vooral timmerlieden, wagenmakers, metselaars, smeden, steen- en pannebakkers en rietdekkers zeer goed geplaatst worden en veel geld verdienen. Voor kuipers, verwers, molenaars, bakkers, enz. is hier weinig werk te vinden, en voor zulken is het emigreren geene verbetering. Doch de ongelukkigste emigranten zijn zij, die eigenlijk geen beroep hebben, of die in Holland winkelbediende, klerk of iets dergelijks geweest zijn; zulken weten waarlijk niet, wat hier aan te vangen en verliezen zeker bij het emigreren. Velen worden huisonderwijzers bij de boeren; dan, ook voor die betrekking ongeschikt, moeten zij zich dikwerf tot alles begeven wat voorkomt, om toch maar den kost te verdienen.

Digitized by Google

Digitized by Google

Men leest in het Nieuw Handels- en Effectenblad van 25 November 1861:

Wij hebben met belangstelling kennis gemaakt met een even onderhoudend als leerrijk en dus in hooge mate nuttig werkje, ten titel voerende:

„Tusschen de keerkringen." Schetsen uit het dieren- en plantenrijk, door Dr. G. Hartwig; vertaald door Dr. J. J. Hupscher, O. I. ambtenaar. 1ste aflevering, te Arnhem, bij H. A. Tjeenk Willink.

Het kan wel niet anders of wij moesten eene onderneming als deze, reeds om haren aard, als waarbij men den almagtigen Wereldschepper uit Zijne verheven werken leert kennen, van harte toejuichen; wij gevoelden ons daartoe echter nog meer aangezet, door de uitnemende wijze, waarop hier, als op een beknopt panorama, *al* de wonderen der tropische gordelen worden ten toon gespreid.

Na in het eerste hoofdstuk, bij wijze van „inleiding," de tropische gewesten uit een geo- en topographisch oogpunt beschouwd en er de meteorologische bijzonderheden van geschetst te hebben, worden wij door den schrijver in de drie volgende hoofdstukken op eene zoo voldoende en *aantrekkelijke* wijze met de rijke dierenwereld der tropische gewesten bekend gemaakt, dat wij niet aarzelen te verklaren met verlangen de overige afleveringen — met 12 afleveringen ad 8 vel druks zal dit werk compleet zijn — te gemoet te zien.

Het is inderdaad eene grootsche onderneming, den zóó weelderigen, zóó ongemeenen natuur-rijkdom dezer gewesten in eene betrekkelijk kleine ruimte te willen schetsen, en de lezers van dit werk zullen dan ook hier geen volledig geheel, maar eene met wetenschappelijke kennis van zaken gedane keuze verwachten. Trouwens zij zullen gereedelijk toestaan, hetgeen de Duitsche schrijver in zijne voorrede, in de volgende woorden zegt:

„Het is hier de oneindige rijkdom, de volheid des levens, die mij den weg moeijelijk maakt — want waar zal men aanvangen, waar eindigen, als duizende voorwerpen wedijveren om onze opmerkzaamheid te boeijen? Het is geene gemakkelijke taak, in eene beperkte ruimte zulk eene verscheidenheid van vormen, van den olifant tot de mier, van den palm tot de orchidee — tot een ligt te overzien geheel te brengen; doch van het gronddenkbeeld uitgaande, dat die voortbrengselen der natuur voor den mensch het belangrijkst zijn, die hem het meeste nut aanbrengen, of die hij het meest te vreezen heeft, hoop ik, dat de kring van beschaafde lezers, dien ik zoowel bij dezen als bij vroegeren arbeid voor oogen had, zich vereenigen zal met de keuze van voorwerpen uit de tropische wereld, die ik mij voorgesteld heb te beschrijven!"

Daar nu ook de vertaler zich zeer verdienstelijk van zijne taak gekweten, en de uitgever voor eene behoorlijke uitvoering gezorgd heeft, zoo bestaan er alle redenen om dit werk ten krachtigste bij het beschaafde publiek aan te bevelen.

Digitized by Google

GAYLAMOUNT
PAMPHLET BINDER
Manufactured by
GAYLORD BROS. Inc.
Syracuse, N. Y.
Stockton, Calif.

YC 48077

M305601

THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY

Digitized by Google

Digitized by Google